Irodalom dolgozat

Tartalom

I. rész: Babits Mihály

Élete 2
In Horatium 3
A lírikus epilógja 3
Esti kérdés 3
Ősz és tavasz között 3
Messze… messze… 4
Jónás könyve 4
Húsvét előtt (háborúellenes) 4
Fortissimo 5
Mint különös hírmondó… 5
Balázsolás 5

II. rész: Kosztolányi Dezső

Élete 6
A rút varangyot véresen megöltük 6
Boldog, szomorú dal 6
Őszi reggeli 7
Esti Kornél novellák (XII. fejezet) 7
Hajnali részegség 7
Halotti beszéd 8
Édes Anna 8
Pacsírta 8

I. rész

Babits Mihály

1. **<u>Élete</u>**
   a. **Fiatalkora**
      - Született: 1885 Szekszárd
      - Apja bíró, anyja művelt
   b. **Tanulmányai**
      - 1891 Pécsen elemi
      - 1893 Ciszterci Gimnázium
      - 1901 Budapesti Tudományegyetem bölcsészkara
      - Magyar – francia – latin szak
        - Itt ismerkedik meg Juhász Gyulával, Kosztolányival a Négyesy László féle stílusgyakorlatok szemináriumon
   c. **Művei/munkássága**
      - 1909 Levelek Iris koszorújából
      - 1911 Herceg, hátha megjön a tél is!
      - 1913-23 Dante Isteni színjáték fordítása
      - Regényei: A gólya kalifa, Elza pilóta, A Tímár Virgil fia
      - 1915 Játszottam a kezével című műve miatt beperelik
      - 1929 Nyugat főszerkesztő
      - 1940 Jónás könyve, Jónás Imája
   d. **Díjak, kitűntetések**
      - 1920 Petőfi tásaság – kizárták
      - 1927 Baumgarten alapítvány kurátora
      - 1930 Kisfaludy Társaság
      - 1940 MTA levelező tagja
      - Vörösmarty Akadémia
   e. **Magánélet**
      - 1921-ben feleségül veszi Török Sophie (Tanner Ilona) színésznőt
      - Örökbefogadják Babits Ildikót
      - Esztergom előhegyére menekül a város zaja elöl
   f. **Halála**
      - 1938-ban gégerákkal diagnosztizálják – elveszíti hangját teljesen ezért egy könyvön keresztül kommunikál
      - 1941-ben Siesta Szanatóriumban meghal
   g. **Stílusirányzatai**
      - szimbolizmus
      - impresszionizmus
      - szecesszió

2. **<u>In Horatium (Levelek Irisz koszorújából)</u>**
   a. **Horatius** = arany középút filozófiája
   b. **Cím jelentése**
      Horatiusszal szemben
   c. **Téma**
      Szembe meg Horatiusszal, aki a megelégedést képviseli. Babits szerint soha ne elégedjen meg az ember és mindig törekedjen a változásra és újításra.
   d. **Szerkezete**
      - Nincs versszakokra tagolva
      - Részekre lehet bontani a vers tördelése alapján
   e. **Műfaja**
      Óda
3. **<u>A lírikus epilógja (Levelek Irisz koszorújából)</u>**
   a. **Műfaja**
      Szonett (4-4 3-3), záróvers, ars poetica („*Csal én bírok versemnek hőse lenne*")
   b. **Cím**
      Lírikus – költő
      epilógja – lezárás
4. **<u>Esti kérdés (Herceg, hátha megjön a tél is!)</u>**
   a. **Cím**
      Napszakot és bizonytalanságot jelöl.
   b. **Alaphelyzet**
      Este elmélkedik bárhol a világon a befogadó/lírai én
   c. **Műfaja**
      elégia
   d. **Szerkezete**
      Tagolatlan
      1 mondat az egész vers
      Tartalmilag 2 részre osztható:
         - Est -természeti kép
         - Kérdések – filozófiai kérdések
   e. **Kérdés**
      Mi az értelme az életlenek, ha meghalunk?
5. **<u>Ősz és tavasz között</u>**
   a. **Cím**
      évszaktoposz: ősz = öregség, tavasz = újjászületés
   b. **Műfaj**
      elégia
   c. **Szerkezete**
      10db 6 soros versszak
      párosrím
   d. **Téma**
      Múlandóság, idő múlása
      ↳évszakok változásával jeleníti meg
   e. **Költői eszközök**
      - refrénszerű ismétlés: „*óh jaj, meg kell halni*"
      - hasonlatok
      - évszaktoposz
      - alliteráció
      - áthajlás sorok (enjambement) versszakok között

6. **Messze… messze… (Levelek Irisz koszorújából)**
   a. **Stílus**
      Nominális = kevés ige
   b. **Szerkezete**
      9 versszak
      párosrím
   c. **Téma**
      Sztereotípiákat ábrázol adott országokról
   d. **Költői eszközök**
      Alliteráció
7. **Jónás könyve**
   a. **Forrás**
      Bibila – ószövetség
   b. **Műfaj**
      elbeszélő költemény
   c. **Cselekmény**
      - ☞ Az Úr Jónást Ninivébe küldi prédikálni vagy Ninive leég
      - ☞ Jónás ellenál – Tarsisba megy
      - ☞ Hajóra száll – nagy vihar
      - ☞ Tengerbe dobják, mert őt tartják a vihar okozójának
      - ☞ Cethal megeszi – 3 napot a gyomrában tölt
      - ☞ Végül elhatározza, hogy eleget tesz Isten kérésének és Ninivébe megy
      - ☞ Ninivében prédikál, de kinevetik
      - ☞ Tök alatt várja, hogy megsemmisüljön (Isten elveszi a tökét)
      - ☞ Végül Ninive csak megmarad (1-2 jó lélekért megéri)
   d. **Különbségek a Bibliától**

Bibla	Babits műve
példázat	elbeszélő költemény
prózai	verses
bokor	tök
Ninive megtér	kinevetik

   e. **Értelmezés**
      Művészet metaforája
      Művész = Jónás
      Műalkotás = Isten üzenete
      Közönség = Ninive népe
   f. **Jónás Imája**
      magyarázat az elbeszélő költeményhez
      említi betegségét is
      halálfélelme van
8. **Húsvét előtt (háborúellenes)**
   a. **Cím**
      húsvét: megtisztulás, feltámadás
      tavasz: újjászületés
   b. **Téma**
      világháború
      Malom a háborúnak felel meg és eltörli a(z):
      - o életet
      - o családot
      - o értékeket (szerelem)

- rendszert, harmóniát

c. Műfaja
Rapszódia: dinamikus verbális, zaklatott, sok áthajlás, befejezettlen mondatok gondolatok

d. Szerkezete
Szabálytalan
1-8. vsz. háború – jelen
9-10. vsz. béke – jövő

9. <u>Fortissimo</u>

a. Cím
zenei kifejezés, hangosabban erőteljesebben

b. Téma
Egy hívő ember segélykiáltása Istenhez

c. Műfaja
rapszódia

10. <u>Mint különös hírmondó…</u>

a. Cím
Nincs cím, a szövegből emeli ki az első sort

b. Gondolatmenet
A hírmondó általában újdonságot közöl, de itt a lírai én egy evidens dologról ír
Saját maga is megjelenik a műben pl.: öreg szívem, hegy tetején

c. Műfaj
elégia – lassú, beletörődő, elfogadó

11. <u>Balázsolás</u>

a. Cím
Balázsolás egy szertartásra utal

b. Szent Balázs
Torokgyíkbetegségek védőszentje volt és hozzá imádkoztak

c. Szervezőeleme
Ellentét

múlt	jelen
torokgyík	gégerák
meggyógyult	még tart
gyerek	felnőtt

d. Műfaja
rapszódia jellegű – ima, zsoltár vonások

e. Stílusirányzat
naturalista

II rész

Kosztolányi Dezső

12. <u>Élete</u>

a. Fiatalkora

1855-ben született Szabadkán polgári családba

b. Tanulmányai

- Szabadkai Főgimnázium – eltanácsolják
- Szegeden magántanuló
- Budapesti Tudományegyetem magyar-német szak
  Itt ismerkedik meg Babits Mihállyal, Juhász Gyulával a Négyesy László féle stílusgyakorlatok szemináriumán
- Bécsi egyeteme

c. Verses kötetei

- Négy fal között (1907)
- A szegény kisgyermek panaszai (1910)
- Számadás (1935)

d. Prózája

- Regényei:
  - Nero, a véres költő (1922)
  - Pacsirta (1924)
  - Aranysárkány (1925)
  - Édes Anna (1926)
- Novellái:
  - Esti Kornél novellák (1936)

13. <u>A rút varangyot véresen megöltük</u>

a. Stílusirányzat

Naturalizmus

b. Téma

állatkínzás – saját élmény Brenner József unokatestvérével
a gyerekek szemszögéből ez egy hőstett

14. <u>Boldog, szomorú dal</u>

a. Műfaj

létösszegző, leltárvers

b. Alaphelyzet

visszatekintés
2 idősík: jelen, múlt

c. Leltárvers

kenyér, bor	étel, ital ☑
gyerek, feleség	család ☑
kert, dió, mogyoró, mák	otthon, tartalék ☑
telefon, takaró, bőrönd	luxuscikk ☑
jót akaróm	barát, támogatom ☑
előre köszönnek	hírnév, elismerés ☑
villany, ezüsttárca	jó anyagi helyzet ☑
tollam, ceruzám vígan illan	ihlet ☑
pipa	jólét ☑
fürdő, langy tea	nyugalom kikapcsolódás ☑
A kincs	hit/ártatlanság/boldogság ☒

15. <u>Őszi reggeli (Számadás)</u>

a. Ősz jelentése a versben

- öregedés, elmúlás közeledte
- termés: tapasztalat, tudás

b. Stílusa

nominális: nincs cselekvés, kevés ige

16. <u>Esti Kornél novellák (XII. fejezet)</u>

a. Esti Kornél kontra Kosztolányi

	Esti	Kosztolányi
gyermekkor	vad, vakmerő, szabályszegő, határokat feszegető	példás tanuló, kíváncsi, naiv
felnőttkor	nem tud beilleszkedni, nem tud érvényesülni	nyárspolgár, szabálykövető, beilleszkedik

b. Téma

zárófejezet
villamosút
elbúcsúzik az olvasótól

c. Alaphelyzet

téli viharos éjszaka, villamosmegálló

d. Tartalom

	Hely	Jelentése
I.	fölhágó	születés
II.	tornác	család
III.	kapaszkodószíj	óvoda
IV.	tornác közepe	-
V.	menetjegy	munkahely
VI.	ellenőr	-
VII.	kocsi belseje	-
VIII.	nő	szerelem
IX.	ülőhely	-
X.	ablakülés	-
XI.	végállomás	halál

e. Központi elem

úttoposz:

- út = életút
- villamosút és helyszínek = társadalmi csoportok
- esernyőnél, bőröndsarok = nehézségek
- ülőhely, tornácközepe, menetjegy = siker
- nő = család, szerelem
- ablak melletti hely = életcél

17. <u>Hajnali részegség (Számadás)</u>

a. Alaphelyzet

A lírai én a szobájában éjszaka sétál, majd felnéz az égre

b. Téma

napkelte – részletesen kifejtett

c. Költői eszközök

- hasonlat
- szimbólumok

d. Műfaj
gondolati vers – felismerte, hogy milyen csoda a napkelte, így 50 évesen

18. <u>Halotti beszéd (Számadás)</u>

a. Cím
intertext – Halotti beszéd és könyörgésből
utal az alaphelyzetre

b. Alaphelyzet
lírai én egy temetőben beszél a halottról

c. Téma
a halott = az emberekkel azonosítható, akik mind eltérnek egymástól
az ember értéke, egyedisége, múlandósága

d. Intertext
- cím (HB)
- 1. sor – látjátok feleim (HB)
- édes barátaim (HB)
- Hol volt hol nem volt (népmesékÖ

e. Hangulata
elégikus

19. <u>Édes Anna</u>

a. Cselekmény röviden
Az Édes Anna egy cselédlány tragikus történetét meséli el. Anna, aki a Vizy-család házába kerül dolgozni, szorgalmas és engedelmes, de belső világa rejtve marad a környezete előtt. A regény vége felé Anna váratlanul megöli munkaadóit, ami az addig felhalmozódott feszültségek drámai kitörése. A gyilkosság oka nem puszta személyes sérelmek sorozata, hanem az elnyomás, a kiszolgáltatottság és a társadalmi feszültségek összessége.

b. Szereplők
- <u>Édes Anna:</u> A regény központi alakja, akinek személyisége egyszerre rejtélyes és tragikusan kiszolgáltatott. Anna viselkedése gyakran megfelel a környezete elvárásainak, de belső világáról csak sejtéseink lehetnek. A gyilkosság az ő számára egyfajta belső felszabadulás, bár nem vezet boldogsághoz.
- <u>Vizyék</u>: A középosztályt képviselik, akik ridegen és kíméletlenül bánnak Annával. Vizyné különösen fontos figura, aki az uralkodó és elvárásokat támasztó úrnő archetípusa.
- <u>Ficsor</u>: A házmester, aki közvetítő Anna és Vizyék között. Ő az alá-fölérendeltségi rendszer egyik fontos láncszeme.
- <u>Patikárius Jancsi</u>: Anna férfiideálja, aki azonban elárulja őt, ezzel végképp összetörve a lány

20. <u>Pacsírta</u>

a. Műfaja
lélektani regény

b. Életrajzi hatás
Még vénlány húga miatt aggódik a költő

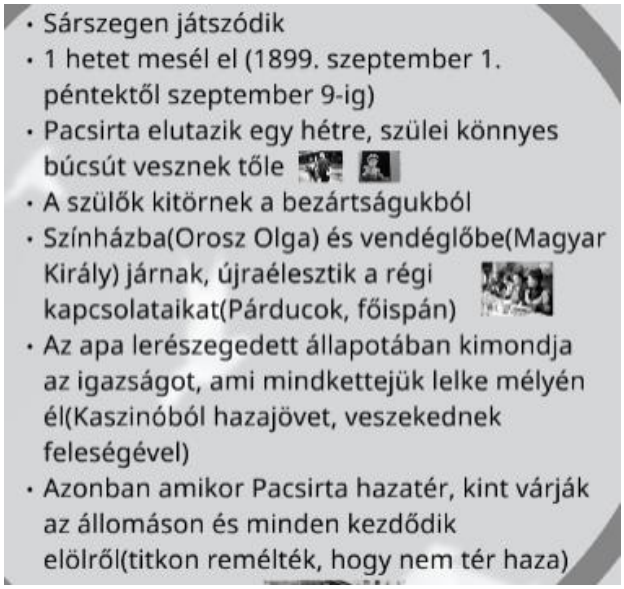
c. Szereplők
- <u>Pacsirta</u>: a Vajkay család lánya, levéltáros, boldogtalan, idős, keserűséget okoz szüleinek
- <u>Vajkay Ákos</u>: pacsirta édesapja, nagymúltú család leszármazottja, élete célja lányuk elrejtése és megóvása a világtól
- <u>Vajkay Ákosné</u>: pacsirta édesanyja, élete célja lányuk elrejtése és megóvása a világtól

- Cifra Géza: vasutastiszt, 9 éve járt pacsirtához, de mivel híre ment, hogy elveszi nem látogatta többé, ezért gyűlöli a család
- Orosz Olga: a sárszegi színház színésznője, primadonna
- Környei Bálint: tűzoltóparancsnok, a párducok asztaltársaságának elnöke
- Bozsó Béla: Vajkayné testvére, náluk nyaral pacsirta
- Gyalókay: főispán

d. Helyszín

fiktív faluban, Sárszegen játszódik

e. Történet röviden

BÓNUSZ

Naturalizmus	**Szimbolizmus**	**Impresszionizmus**	**Szecesszió**
Természet ábrázolás	Jelkép	1. benyomás	Kivonulás, elkülönülés
Tabu témák	Sejtet, sugalmaz	Hangulatlíra	Gyönyörködtetni akar
Prózai (regény novella)	Költészetben jelenik meg	Költészetben festészetben jelenik meg	Iparművészetben, irodalomban, építészetben jelenik meg
Undort keltő elemek, nyomor, perifériákra szorult emberek, ösztönök, halál, szexualitás, részletgazdag ábrázolásmód	Nominális stílus (névszók túlsúlyban), halmozás (azonos szófaj), Végigmegy 1 szimbólum a versen	Zeneiség (ritmus, dallam, rímek), alliteráció, szinesztézia, hang -és színteremtő főnevek	Indázó növények és virágmotívumok, aprólékos kidolgozás, irodalomban: indázó mondatfűzés, jelzőhalmozás, finom erotika, többszörösen összetett mondatok